

Mnenje Odbora regij o sporočilu Komisije — Spodbujanje intelektualnega potenciala Evrope: omogočiti univerzam, da bodo v najvišji meri prispevale k lizbonski strategiji

(2006/C 81/05)

ODBOR REGIJ JE —

ob upoštevanju sporočila Komisije: *Spodbujanje intelektualnega potenciala Evrope: omogočiti univerzam, da bodo v najvišji meri prispevale k lizbonski strategiji*, KOM(2005) 152 končno;

ob upoštevanju sklepa Evropske komisije z dne 3. junija 2005, da se v skladu s členom 265(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti z Odborom regij posvetuje o tej temi;

ob upoštevanju sklepa predsedstva z dne 12. aprila, da komisijo za kulturo in izobraževanje zaprosi, da o tej zadevi pripravi mnenje;

ob upoštevanju sklepa Evropskega sveta iz Lizbone, ki je odobril zasnovo evropskega raziskovalnega prostora in tako ustvaril osnovo za skupno politiko na področju znanosti in tehnologije v EU;

ob upoštevanju mnenja Odbora regij o *Vmesni oceni lizbonske strategije* (CdR 152/2004 final) ⁽¹⁾;

ob upoštevanju sporočila Komisije *Vloga univerz v Evropi znanja* ⁽²⁾ in predhodnega mnenja Odbora regij *Vloga univerz v lokalnem in regionalnem razvoju v Evropi znanja* (CdR 89/2003 final) ⁽³⁾;

ob upoštevanju mnenja Odbora regij o celostnem akcijskem programu na področju vseživljenjskega izobraževanja (CdR 258/2004 final);

ob upoštevanju osnutka mnenja (CdR 154/2005 rev. 1), ki ga je 11. julija 2005 sprejela komisija za izobraževanje in kulturo, poročevalec **g. Gerd Harms**, pooblaščenec dežele Brandenburg pri zvezni državi in za evropske zadeve, državni sekretar v državnem kanclerstvu (DE/PES);

KER

1. je nujno potrebno, da sporočilo Komisije obravnavamo v okviru evropske celotne strategije *Rast s pomočjo znanja*. Vzgoja, izobraževanje in raziskovanje so osnove za družbe, sposobne inovacij. Cilje, opredeljene v okviru lizbonske strategije, je mogoče dosegati samo v globalni konkurenci, v kateri raziskovanje, izobraževanje in usposabljanje igrajo ključno vlogo. To pomeni, da imajo univerze osrednjo vlogo v lizbonskem procesu.
2. V Evropi bo čez 20 let živelo in delalo samo 5 % svetovnega prebivalstva, v Aziji pa 52 %. Te številke kažejo, kako nujni so odločilni ukrepi, namenjeni povečevanju privlačnosti evropskega izobraževalnega in raziskovalnega okolja. Privlačnost univerz je pomemben dejavnik v „boju za najboljše možgane“, ki jih Evropa potrebuje, da si zagotovi prihodnost.
3. Dostop do čim bolj vsestranskega izobraževanja ni le vir prihodnosti Evrope znanja, temveč tudi osnova za socialno kohezijo evropskih držav in Evrope kot celote. Odpravljanje ovir za izobraževanje, vse življenje odprte možnosti izobraževanja za vse in izboljševanje kakovosti izobraževalnih sistemov so osrednji izzivi za delovanje na vseh ravneh.
4. V sklopu revitalizacije lizbonske strategije je Evropska komisija predlagala sveženj ukrepov, da bi se aktivno soočila s temi izzivi. Ena najpomembnejših aktivnosti, ki so v domeni Evropske komisije, je 7. okvirni program. Da bi bilo potencialne, obravnavane v tem programu, mogoče vključiti v evropski inovacijski proces, so potrebne reforme na izobraževalnem in visokošolskem področju.

⁽¹⁾ UL C 43 18.2.2005 str.1.

⁽²⁾ KOM(2003) 58 končno.

⁽³⁾ UL C 73 23.3.2004 str. 22.

5. Evropske regije imajo v tem procesu izredno odgovornost; njihove pristojnosti na področjih znanstvenega izobraževanja in raziskovanja so velike. Odbor regij priznava, da imajo lokalni in regionalni organi zelo pomembno vlogo kot komunikacijski kanal, preko katerega je mogoče doseči vse državljane. Lokalni in regionalni organi lahko tudi pomagajo vzpostaviti povezave in tako doseči medsebojno delovanje različnih interesnih skupnosti. Razvoj evropskih regij je v veliki meri odvisen od izrabe potencialov v znanosti, raziskovanju in inovacijah; proces krepitev teh potencialov v Evropi je lahko uspešen le z vključevanjem regij —

na svojem 61. plenarnem zasedanju 12. in 13. oktobra 2005 (na seji dne 12. oktobra) soglasno sprejel naslednje mnenje:

1. Stališča in priporočila Odbora regij

Splošne ugotovitve

Odbor regij

1.1 **pozdravlja** sporočilo Evropske komisije *Spodbujanje intelektualnega potenciala Evrope: omogočiti univerzam, da bodo v najvišji meri prispevale k lizbonski strategiji* in **meni**, da je sporočilo pomemben impulz za potrebno vseevropsko razpravo o izboljševanju visokošolskega izobraževanja;

1.2 **ponovno poudarja** večplastnost visokih šol in univerz v Evropi, ki so v sporočilu zajete s pojmom „univerze“. V tem mnenju je pojem „visoke šole“ uporabljen v širšem pomenu, zajema torej tudi univerze.

1.3 **je istega mnenja** kot Komisija, ki meni, da bosta prihodnja rast in družbena blaginja v vedno večji meri temeljili na industrijskih panogah in storitvah z veliko znanja in da bo za vedno več delovnih mest potrebna visokošolska diploma;

1.4 **priznava**, da mora v evropski visokošolski politiki priti do temeljne spremembe, ki mora upoštevati potrebe lokalnih in regionalnih skupnosti ter hkrati omogočati raziskovanje in poučevanje, ki bosta konkurenčna tudi v svetovnem merilu;

1.5 **opozarja** v tej zvezi na to, da so v Evropi odlične visoke šole z izjemnimi dosežki — tudi v mednarodnem merilu — v izobraževanju znanstvenega podmladka in v raziskovanju, da pa je, po drugi strani, veliko visokih šol, ki še ne morejo razviti celotnega potenciala, kot nakazuje sporočilo Komisije;

1.6 **pozdravlja** izrecno navedbo subsidiarnosti, **vendar želi bolj poudariti** vlogo regij, kot je opredeljena v beli knjigi o evropski upravi 2001 in kot je zapisana v osnutku Pogodbe o ustavi za Evropo;

1.7 **poudarja**, da univerzitetnega izobraževanja ni mogoče obravnavati le z gospodarskih vidikov, saj ustvarja tudi družbeno in kulturno dodano vrednost, ki je ni mogoče gospodarsko vrednotiti, je pa kljub temu osnova razvite družbe;

1.8 **poudarja**, da je ambiciozne cilje, na katerih temelji sporočilo, mogoče dosežati le, če bodo postavljene osnove v okviru splošnega šolskega in predšolskega izobraževanja. Na tem področju **priznava** posebno odgovornost regionalne ravni;

1.9 **meni**, da se morajo univerze in visoke šole bolj vključevati v zasnovno vseživljenjskega izobraževanja za doseg ciljev lizbonske strategije;

1.10 **meni**, da so prožne strukture najučinkovitejši odgovor na hitro spreminjajoče se družbene zahteve do visokošolskega izobraževanja. Vzpostavljanje teh struktur je predvsem naloga visokih šol. Regionalne in nacionalne ravni pa so odgovorne za to, da ustvarjajo razmere, v katerih bo mogoče dosežati prožnost z odpravljanjem pravnih ovir, in zagotavljajo potrebna sredstva;

1.11 **obžaluje**, da Komisija ni mogla pripraviti sporočila o vseh vidikih visokošolske politike, ki bi vključevalo področje raziskovanja in bi bilo usklajeno med vsemi službami Komisije. Evropski raziskovalni prostor in predlog Komisije za 7. okvirni program s poglavjem *Na znanju temelječe regije* sta pomembni referenčni točki za evropsko visoko šolstvo, še posebej glede uresničevanja lizbonskih ciljev;

1.12 **ugotavlja**, da se zaradi ločitve raziskovalnega področja izgublja povezava med raziskovanjem, izobraževanjem znanstvenega podmladka in visokošolsko kvalifikacijo za poklic, prav tako kot tudi povezava med univerzitetnimi in neuniverzitetnimi raziskavami.

2. Vedno večji izzivi

Odbor regij

2.1 **se strinja** s Komisijo, da se izobraževalni viri v evropskih državah ne razvijajo v zadostni meri, in vidi v analizi Komisije osnovo za pristop k področjem, na katerih so potrebne spremembe;

2.2 **vendar pa meni**, da v sporočilu uporabljeni statistični podatki izkrivljeno odlikavajo dejanski položaj v mnogih evropskih državah. Predvsem navedeni nizek delež visokošolskih absolventov in študentov ne zajema številnih evropskih študentov na strokovnih šolah ali na poklicnem usposabljanju, medtem ko v Severni Ameriki ali Aziji primerljive izobraževalne vsebine ponujajo na visokih šolah;

2.3 **se strinja z analizo** dejavnikov, ki zavirajo dinamičen razvoj visokošolskega področja, še posebej z ugotovitvami o očitni težnji visokih šol po zapiranju pred gospodarstvom in družbo, prekomerni zakonski ureditvi sistema visokega šolstva zaradi *ex ante* nadzora države, in relativni revščini evropskega visokošolskega področja zaradi odvisnosti od državnih sredstev;

2.4 **vendar poudarja**, da je kakovost evropskih visokošolskih ustanov praviloma dobra in da je vrsta univerz že pred leti uspešno izpeljala spremembe, opisane v sporočilu, ali pa je na poti, da jih bo izpeljala, vendar pogosto brez zavestne usmerjenosti k lizbonskim ciljem. Zaradi dejstva, da je za mnoge univerze bolonjski proces še tujka, še ne bi smeli imeti slabega mnenja o evropskih univerzah na splošno.

2.5 **podpira** napore bolonjskega procesa za vzpostavitev skupnega visokošolskega prostora, **vendar opozarja**, da mora ta odražati različnost nacionalnih in regionalnih pristopov do visokega šolstva. Odbor regij ne deli zaskrbljenosti glede jezikovne raznolikosti, ki je izražena v sporočilu.

3. Temeljni načrt za posodobitev: privlačnost, upravljanje, financiranje

Odbor regij

3.1 **ponavlja svoje stališče**, da bolonjski proces določa konkretne in ustrezne cilje razvoja visokega šolstva, z namenom, da se do leta 2010 ustvari evropski visokošolski prostor. Ti cilji obsegajo zlasti uvedbo sistema primerljivih spričeval, ki sloni na sistemu točkovanja v dveh ciklih, mobilnosti, zagotavljanju kakovosti in spodbujanju evropske razsežnosti. **Ugotavlja**, da koraki, nujni za doseganje teh ciljev, še niso bili storjeni v potrebnem obsegu, in da bodo za to potrebni okrepljeni napor visokih šol, ampak tudi regij, držav članic in EU;

3.2 **je istega mnenja** kot Komisija, da univerze za izpeljavo potrebnih sprememb potrebujejo podporo svojega okolja. Lokalne in regionalne ozemeljske skupnosti že dolgo tesno sodelujejo z visokimi šolami in drugimi ustanovami na svojem območju, da lahko spremljajo potrebne korake;

3.3 **pozdravlja** zahtevo po splošno uveljavljeni „kulturi odličnosti“. Fakultete in mreže inovativnih znanstvenikov vidi kot bistvene akterje v procesu spodbujanja odličnosti. Motivacija za odličnost v poučevanju in raziskovanju je treba vseskozi krepiti in podpirati;

3.4 **se seznanja z** analizo Komisije o dejavnikih za krepitev privlačnosti univerz in ji **pritrjuje**. Prav na področju „človeških virov“ so znatne možnosti za krepitev evropske usmerjenosti univerz;

3.5 **pozdravlja** okrepljena prizadevanja glede programa Erasmus, ki naj bi zajemal do tri milijone študentov;

3.6 **podpira** mnenje Komisije, da je partnerstvo med visokim šolstvom in industrijo posebnega pomena, vendar meni, da so lahko plodna tudi partnerstva z drugimi področji gospodarstva, z upravo, kulturo in družbenimi organizacijami. Prav zato, ker je znanost pomembna za regionalni razvoj, je omejevanje na partnerstva z industrijo pretesno;

3.7 **zaskrbljeno opaža**, da visoke šole še niso v potrebnem obsegu uveljavile svoje odprtosti za nove skupine učencev se ljudi, usmerjenosti k vseživljenjskemu učenju in širjenja dostopa do visokošolskega izobraževanja kot pogojev za obvladovanje demografskih in strukturnih izzivov v naslednjih desetletjih. Zato **pozdravlja** namero Komisije, da v vseevropski razpravi to vprašanje postavi v središče pozornosti, in obljublja, da bo Komisijo pri tem podprl;

3.8 **opozarja**, da konkurenca in izboljševanje kakovosti na visokih šolah ne smeta povzročiti, da bi se evropske regije na področju znanstvenih dosežkov začele oddaljevati. Ena najbolj izstopajočih značilnosti Evrope je široka izobraževalna osnova, ki jo je treba ohranjati. Vsaka evropska regija mora nuditi možnost visokošolskega izobraževanja, ki bo izpolnjevalo evropske standarde kakovosti;

3.9 **poudarja**, da je zahteva Komisije po večjih in boljših finančnih sredstvih za visoke šole sicer razumljiva, vendar ne odlikava ustrezno realnosti mnogih evropskih regij, kjer sta področji izobraževanja in usposabljanja pri sestavljanju proračunov pogosto prednostni področji;

3.10 **poudarja**, da so v Odboru regij zastopane lokalne in regionalne skupnosti pripravljene skupaj z univerzami razpravljati o strategijah posodabljanja institucij in jih, kjer je to mogoče, tudi uresničevati. K temu sodi uvajanje večletnih pogodb, podpora inovativnemu vodenju univerz in večja odprtost univerz za partnerstva z industrijo.

4. Prednostne naloge delovanja

Odbor regij

4.1 **priporoča** pripravo strnjene prikaza prednostnih nalog na področjih izobraževanja, visokega šolstva in raziskav, da bi se osredotočili na njihovo povezanost in medsebojno odvisnost, ter iz tega izhajajoče prednostne naloge pri uresničevanju lizbonske strategije;

4.2 **poudarja**, da je pogoj za začetek učinkovanja strukturnih sprememb na visokih šolah splošno priznavanje spričeval po vsej Evropi. Bolonjski proces meri na kvantitativno primerljivost študija in je pomembna osnova za to priznanje. Za to, da bi vsem regijam omogočili tak dostop do evropskega visokošolskega prostora, ki je pravičen in obeta uspeh, pa se zdi potrebno graditi na tem koraku in na evropski ravni sprožiti razpravo o kvalitativnih standardih;

4.3 **opozarja**, da se je na področju mobilnosti znanstvenikov obnesel program *Marie Curie* kot del evropskega raziskovalnega okvirnega programa. Kot napoveduje sporočilo, bi dodatni ukrepi na evropski ravni na tem področju pomenili drobljenje sredstev in ne bi bili smiselni. Komisijo vzpodbuja k nadaljnji krepitvi programa *Marie Curie* za pospeševanje mobilnosti znanstvenikov ter nadaljevanju prizadevanj za izboljšanje pogojev za mobilnost znanstvenikov, določenih v evropski listini za raziskovalce.

4.4 **poudarja**, da razprava o šolninah lahko poteka le v nacionalnem ali regionalnem kontekstu;

4.5 **zavrača** stopenjsko razdelitev sistemov šolnin in štipendij za usmerjanje odločitev glede študija, ki jo predlaga Komisija. Svobodne in individualne odločitve za izobraževanje ne smejo omejevati državni poskusi usmerjanja;

4.6 **podpira** mnenje Komisije, da bi bilo treba za posodabljanje visokih šol uporabljati vse vire financiranja EU, **vendar od Komisije zahteva**, da ustvari ustrezne osnove v uredbah o strukturnih skladih, da bi okrepila položaj znanosti v prizadevanjih za pridobitev nacionalnih sredstev, in da bi poudarila pomen razvoja visokega šolstva;

4.7 **poudarja nujnost**, da se visokim šolam — v okviru splošne odgovornosti za nacionalne in regionalne naloge — prizna največja možna svoboda pri poučevanju in raziskavah. Razmerje med svobodo in odgovornostjo bi bilo treba opredeliti v obliki večletnih okvirnih strateških sporazumov, ki bi omogočali transparenten in učinkovit *ex post* nadzor nad tem, ali se cilji dosegajo. Pri tem Odbor regij poudarja odgovornost regij za razvoj visokega šolstva in prispevek univerz k regionalnemu razvoju.

4.8 **predlaga**, naj Komisija stori potrebne korake v smeri javnega priznavanja posameznih regij, občin in mest, kar bi lahko organizirali v obliki tekmovanja ali natečaja. Na ta način se bo izboljšalo vključevanje visokih šol in raziskovalnih ustanov v družbo na regionalni ravni, povečala prepletenost znanosti, gospodarstva in uprave ter okreplil vpliv znanstvenih ustanov na družbo.

V Bruslju, 12. oktobra 2005

Predsednik
Odbora regij
Peter STRAUB